

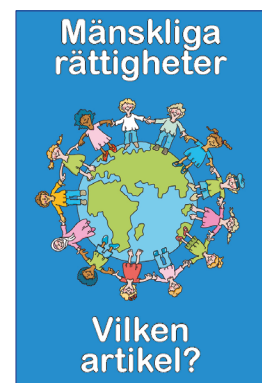
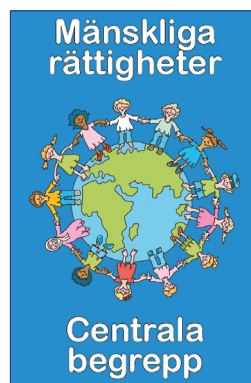
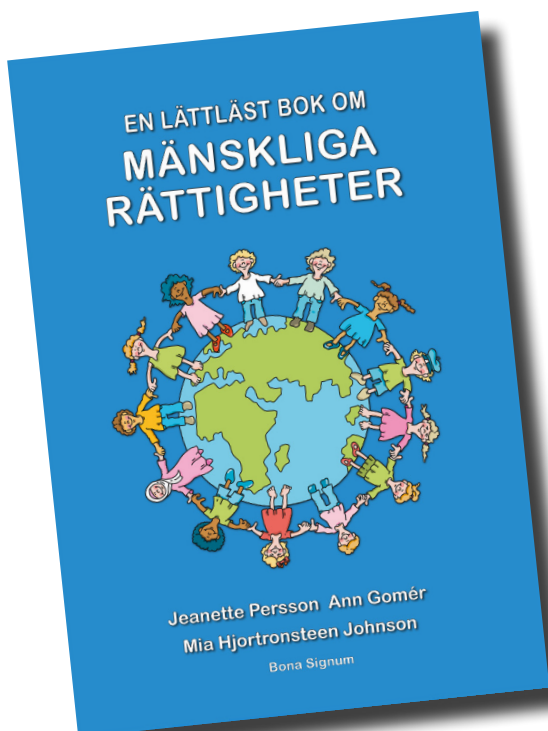
Läromedel
Bok Film Spel Digitalt

Lärarhandledning till "Ett lättläst läromedel om mänskliga rättigheter", ett läromedel från Bona Signum

Mänskliga rättigheter är något många av oss tar för givet. Men vår reflektion efter att ha arbetat med ämnet under några månader är att det inte alls är så självklart och att olika länder gör olika tolkningar av artiklarna. I Sverige bygger alla lagar på de mänskliga rättigheterna, man kan inte stifta en ny lag som på något sätt bryter mot någon artikel. Men för att vi ska kunna jobba mot att hela tiden hålla kursen rätt och se till att vi inte börjar glida åt fel håll i världen så finns bara ett enda recept: kunskap. Därför anser vi att det här läromedlet är det viktigaste du kan förmedla till dina elever. Det gäller vår gemensamma framtid, en demokratisk framtid där vi alla har lika värde oavsett funktionsnedsättning, hudfärg, tro, inkomst eller härkomst.

Läromedlet består av en bok och två kortlekar. Vi har primärt tänkt oss gymnasiesärskolan som målgrupp för läromedlet. Men vi tror att det kan passa utmärkt till alla elever som har behov av anpassade, lättlästa texter och visuellt stöd.

Här kan du läsa mer om kopplingar till läroplaner och om hur du kan använda läromedlet.

Koppling till läroplaner: Läroplaner för gymnasiesärskolan, Skolverket 2021

Redan i inledningen i gymnasiesärskolans läroplan står det att "utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på."

Man fortsätter i stycket därunder: Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla. Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet.

Normer och värden

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Under rubriken "mål" finns följande text:

Det är även skolans ansvar att varje elev efter genomförd gymnasiesärskoleutbildning utifrån sina förutsättningar har kunskaper om de mänskliga rättigheterna. Läraren ska klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser.

I övergripande mål och riktlinjer i läroplanen finns under rubriken kunskaper:

Mål:

Det är skolans ansvar att varje elev i gymnasiesärskolan ges möjlighet till förberedelse för etablering på arbetsmarknaden.

Det är även skolans ansvar att varje elev efter genomförd gymnasiesärskoleutbildning utifrån sina förutsättningar

- har utvecklat sin förmåga att
 - formulera, analysera och pröva antaganden samt lösa problem,
 - reflektera över sina erfarenheter och sitt eget sätt att lära,
 - kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden, och
 - lösa praktiska problem och arbetsuppgifter,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- har kunskaper om de mänskliga rättigheterna

Skolans mål är att varje elev

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
 - i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
 - aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
 - uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
 - visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt, och
- i skolans arbete med normer och värden uppmärksamma de möjligheter och risker som digitaliseringen medför.

Läraren ska

- klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser,
- öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa,
- klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet, och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.

Ämne - Samhällskunskap

Ämnet samhällskunskap behandlar kunskaper om samhället och olika samhällsfrågor. I ämnet ingår bland annat kunskaper om hur samhällen styrs, de mänskliga rättigheterna, privatekonomi och arbetslivets villkor. Ämnet har också ett historiskt perspektiv.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om samhället och om människors livsvillkor i samhället. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:
Förmåga att reflektera över demokrati och de mänskliga rättigheterna.

Individ och samhälle i det individuella programmet har följande formulering under ämnesområdets syfte:
Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter samt om människors livsvillkor i Sverige och andra delar av världen.

Centralt innehåll: Värdegrund, jämställdhet och demokrati samt alla människors lika värde.

Ämne - Svenska

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmåga att anpassa språket till olika sammanhang och för olika syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna fördjupar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket, enskilt och tillsammans med andra.

Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Förmåga att kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket till syftet, mottagaren och sammanhanget.
2. Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur och andra typer av texter från olika medier.
3. Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation.
4. Förmåga att söka, sammanställa och kritiskt granska information från olika källor.

Hur använder vi läromedlet?

Boken

Vi vill gärna göra en bok delvis för en trevlig lästund. Men en bok är ett bra tillfälle att resonera tillsammans också och att för eleven kunna gå tillbaka och titta/läsa på det som man kanske talat om vid tidigare tillfälle. Ett bra tillfälle att träna sitt arbetsminne.

Texterna på de 30 artiklarna om mänskliga rättigheter har vi fått låna av Forum för levande historia. Till texterna kommer bilder och elevuppgifter, där man med hjälp av bildstöd, förklaringar, kommentarer och även diskussionsuppsmaningar mer tydligt kan förklara vad mänskliga rättigheter är.

De olika färgerna representerar olika typer av uppgifter.

Prata i grupp

Frågan passar bra för att resonera tillsammans i en grupp och dela med sig av sina åsikter och erfarenheter.

Berätta

Eleven kan här få berätta själv hur hen resonerar.

Reflektera

Eleven får tillfälle att fundera på frågan, vända och vrida på resonemanget för att belysa det från flera sidor.

Ta reda på!

Sök efter mer information om frågan.

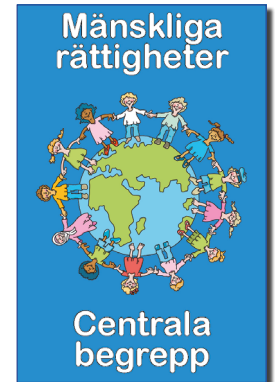
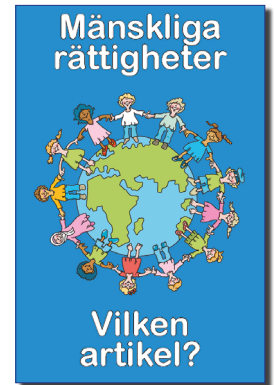
Bra att veta!

Vissa artiklar är så abstrakta att vi ansåg det vara värdefullt med mer fakta för att få grepp om budskapet.

Kortlekarna

Vår erfarenhet är att det behövs variation för lärande. Därför finns två kortlekar att använda ihop med med boken. Vårt förslag till upplägg av kortlekarna är att ni börjar med några få kort. Först och främst vill vi att eleven ska förstå strategin och känna sig trygg i metodiken för att därefter lägga sin energi på lusten att fortsätta lära. Vi ser också en stor vinst om pedagogen är en god förebild och visar hur arbetet kan genomföras. På så vis stöttar vi eleven i proximala zonen. Så med andra ord börja i det enkla och bygg upp en trygghet för att sedan öka svårighetsgraden.

Kortlekarna kan användas på många olika sätt. Det är viktigt att det sker en anpassning till elevens förutsättning men även lust och motivation.

Centrala begrepp

Kortleken "Centrala begrepp" har fokus på ord och begrepp som ofta förekommer i samband med mänskliga rättigheter. De har ett ord på ena kortet och en förklaring med illustration på det kortet som ska paras ihop. Demokrati, åsikt, fattigdom, diktatur är exempel på begrepp som förklaras.

Spelregler:

Samla respektive kort begrepp/förklaring i två högar.

Korten med begrepp vänder du upp och ned. Korten med förklaring sprider du ut på bordet. Första deltagarna tar första kortet i högen som ligger upp och nedvänd. Du läser vad det står för begrepp och försöker finna rätt förklaring. Lyckas du har du vunnit ett par. Här kan du välja att fortsätta tills du inte klarar fler kort eller bara ta upp ett kort. Dags för nästa deltagare att göra samma, ta upp ett begreppskort och försöka hitta rätt förklaring.

Självklart kan du göra på samma sätt fast du lägger beskrivning av begrepp och och nedvänt och har begreppen upplagda på bordet.

Vilken artikel?

Kortleken "Vilken artikel?" har som syfte att förklara innehåller i artiklarna genom att exemplifiera med situationer. Det är utvalda artiklar som kopplas till en berättelse som bryter mot en artikel.

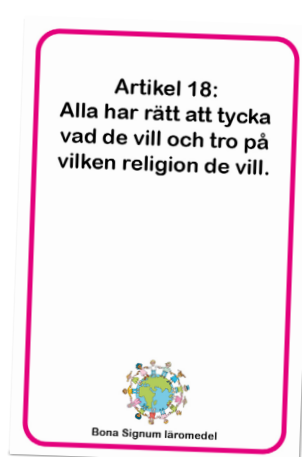
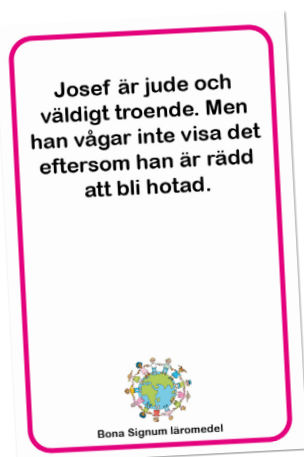
Exempel:

Text: "Josef är jude och väldigt troende. Men han vågar inte visa det eftersom han är rädd att bli hotad."

Kortet motsvaras av "Artikel 18: Alla har rätt att tycka vad de vill och tro på vilken religion de vill".

Kortleken "Vilken artikel?" kan användas på flera sätt. Och de exempel som ges på korten kan även kopplas till flera artiklar. Vi har tidigare provat upplägget av kortlekarna och ser med fördel att korten i respektive kortlek kan användas på många olika sätt men framför allt är samtalet viktigt. Vad betyder ordet demokrati? Kan jag finna ett svar bland de övriga korten? Abstrakta begrepp kan vara komplicerade att förstå innebörden av och därför är det viktigt att skapa en egen förståelse för begreppen.

I slutet av lärarhandledningen ser ni det vi har tänkt kopplingar mellan korten men det finns andra vinklar som kan diskuteras i klassrummet.

Kopplingar mellan situationer och artiklar

Situation: Maria blir slagen av sin man varje dag. Hon får inte gå ut utan att han är med.

Artikel 1: Alla människor är födda fria och med samma värde och rättigheter.

Situation: Nazrin och Afra är två tjejer som älskar varandra. De vill gifta sig men deras land tillåter inte detta.

Artikel 2: Förklaringen om mänskliga rättigheter gäller för alla människor.

Situation: David dömdes till döden i domstolen. Han säger att han är oskyldig. Nu ska han snart avrättas.

Artikel 3: Alla har rätt till liv och att leva fritt utan att fängslas.

Situation: En fattig tjej luras att hon ska få ett bra jobb i en stor stad. Men när hon kommer dit tvingas hon i stället att sälja sin kropp till okända män.

Artikel 4: Ingen människa får äga en annan människa eller sälja en annan människa.

Situation: Erik bor tillsammans med sin familj. När Eriks pappa blir arg brukar han slå Erik.

Artikel 5: Ingen får plåga eller misshandla någon annan eller behandla hen som om hen inte var en människa eller var värdelös.

Situation: Samir får inte rösta, tjäna egna pengar eller gifta sig när han fyller 18 år. Det beror på att där han bor är man omyndig när man har en intellektuell funktionsnedsättning.

Artikel 6: Alla har rätt att vara en egen person. Samhället får inte behandla människor som saker eller djur.

Situation: Li får inte gå i skolan. Li blir diskriminerad eftersom hon är född med en funktionsnedsättning

Artikel 7: Lagarna ska gälla lika för alla människor.

Situation: En dag när Samo går till affären blir han tagen av polisen. Samo vet inte varför.

Artikel 9: Ingen människa får bli tagen av polisen eller satt i fängelse eller bli tvingad att lämna sitt land utan att det finns ett riktigt skäl till det som står i lagen.

Situation: Nebi är anklagad för ett brott. Nebi säger att han är oskyldig men ingen lyssnar på honom.

Artikel 11: När någon har blivit anklagad för ett brott har hen rätt att bli behandlad som om hen inte har gjort det innan man vet säkert.

Situation: Anna blir dagligen utsatt för hat, hot och elakheter på internet. I skolan tar de ofta hennes saker och knuffar henne.

Artikel 12: Ingen får säga elaka och osanna saker om någon annan. Alla har rätt att få ha sitt privatliv och sin familj i fred.

Situation: Miro flydde till Sverige. Efter några år ville han flytta tillbaka till sitt hemland men han var inte välkommen tillbaka.

Artikel 13: Alla får resa vart de vill och bo var de vill i sitt eget land

Situation: Ali blir förföljd i sitt hemland eftersom han har en annan religion än de flesta i landet. Därför flyr Ali från sitt hemland.

Artikel 14: Om någon behandlas illa i sitt land, till exempel för att hen tycker olika eller har en annan religion, så har den personen rätt att fly till ett annat land.

Situation: Maria är same vilket betyder att hon har samisk nationalitet. Det finns de som tycker att samerna inte ska få fira sin nationaldag.

Artikel 15: Alla har rätt att vara medborgare i något land.

Situation: Rita är 16 år. Ritas föräldrar har bestämt att hon ska gifta sig med sin kusin som är 50 år.

Artikel 16: Alla vuxna män och kvinnor har rätt att gifta sig och skaffa barn. Ingen ska tvingas att gifta sig mot sin vilja.

Situation: Kadir har köpt ett hus till sin familj. En dag kommer en man från staten och säger att familjen måste lämna sitt hus.

Artikel 17: Alla har rätt att äga hus och saker själva eller tillsammans med andra.

Situation: Josef är jude och väldigt troende. Men han vågar inte visa det för han är rädd att bli hotad.

Artikel 18: Alla har rätt att tycka vad de vill och tro på vilken religion de vill.

Situation: Mohammed ställde sig en dag på torget i sin hemstad och sa att han inte tyckte om hur landet styrdes. Då kom polisen och hämtade honom.

Artikel 19: Alla har rätt att tycka vad de vill och säga vad de vill om till exempel politik och religion.

Situation: Nasrin startade en förening för kvinnors rättigheter. Hennes land tyckte att Nasrin gjort fel och dömde henne till fängelse.

Artikel 20: Alla har rätt att bilda en grupp eller förening och ha fredliga möten när de vill.

Situation: Kim bor i ett land där det är diktatur. Det finns bara ett enda parti så Kim kan inte rösta på något annat parti.

Artikel 21: Alla har lika mycket att säga till om hur landet de bor i ska styras.

Situation: Nedas mormor är sjuk och behöver medicin för att bli frisk. Nedas familj har inte pengar till mediciner.

Artikel 22: Alla ska ha tillräckligt med pengar för att leva på. Människor ska få hjälp från samhället om deras pengar inte räcker till eller om de inte har någonstans att bo.

Situation: Lena har sökt många jobb. Hon har svårt att få jobb eftersom hon har en funktionsnedsättning

Artikel 23: Alla har rätt till arbete.

Situation: Shiva är fattig. Han måste börja arbeta redan klockan fyra på morgonen och han får inte sluta förrän sent på kvällen.

Artikel 24: Alla har rätt till vila och fritid. Arbetstiden får inte vara för lång. Alla har rätt till betald semester.

Situation: Milad har en syster som har en funktionsnedsättning. Milads syster får inte den sjukvård hon behöver.

Artikel 25: Alla ska ha tillräckligt med pengar till mat och kläder, bostad och sjukvård.

Situation: Nila är bara 10 år men arbetar hela dagarna på en fabrik och väver tyg.

Artikel 26: Alla har rätt att gå i skolan.

Situation: Lisa älskar att läsa böcker. Hennes familj har inte råd att köpa böcker. Det finns inte heller några bibliotek där Lisa bor heller.

Artikel 27: Alla har rätt till kultur, till exempel att läsa böcker eller gå på bio och teater.